

Totalmarked
kjøtt og egg

Produksjonsregulering

NBS 23.03.23

Hvorfor diskuterer vi produksjonsregulering?

- Felles mål om å sikre og øke inntektene til bonde
- Overproduksjon er ikke bærekraftig, hverken økonomisk, omdømme- eller ressursmessig
- Vi må se hver produksjon for seg – ingen marked og produksjon er like
- Uten bedre verktøy for markedsregulator vil vi slite med å bedre lønnsomheten. For eggprodusentene haster det!

«Kvakkestad, Sagelvmo og Forsells markedsreguleringsdoktrinen»

- Tidligere satte Staten og faglagene lønnsomhetsakkorden og løste overproduksjonen ved eksport
 - De som ikke klarte denne akkorden sluttet
 - Og nye med pågangsmot og tro på at de skulle klare akkorden startet opp.
 - Fri etablering ga en dynamisk utvikling
- Prinsippet om fri etablering av produksjon hadde to hoved logikker.
 - Forbrukervern for å hindre at prisene ikke skulle gå for mye opp i et lukket marked
 - Forbrukerne skulle få del i overproduksjon og effektiviseringen i landbruket
 - Næringen skulle ikke bli fristet til løfte prisene for mye –
 - At (unge) bønder som ville satse på landbruk skulle få mulighet til det
 - Hindre forgubbing
 - Hindre begrensning i teknologisk utvikling

Endringer i rammebetingelsene og tilpasninger av virkemidlene

- Eksporten ble etter hvert begrenset og så kom produksjonsregulering
 - Først som et ekstraordinært virkemiddel etter at pris var betydelig brukt
- Kjededannelsen, EMV og søyledannelse
 - Pris mindre gjennomslag både på kort og lang sikt
 - Virkning krevde store dramatisk utslag
- Etter hvert som eksporten ble faset ut og pris fikk mindre gjennomslag i markedet, ble produksjonsregulering mer og mer et ordinært virkemiddel og etter hvert det viktigste.
- Skjedd tilpasning av virkemidlene etter hvert som rammebetingelsene er endret

Hvor står vi nå?

- Pris som virkemiddel for å stimulere salg virker nesten ikke
- Forbrukervernet - enorm utvikling i kjøpekraft (kanskje ikke akkurat nå 😊)
- Pris som virkemiddel for å stoppe ny etableringer virker langt mindre
 - Det norske samfunn har blitt mye rikere – det er mye kapital hos noen
 - Folk med penger som ønsker å etablere seg i landbruket er neste bare egg som mulighet – null i kapitalkostnad
 - 7 nye produsenter gir 1000 tonn
 - Skal en hindre disse å etablere seg må lønnsomheten drastisk ned og inntektsløftet avvikles for egg
- Etableringsdempende tiltak har mer et viktig bærekraftsperspektiv og sikre markedsordningene enn faren for forgubbing av næringa

Engrosprisen er løftet betydelig

			Representantvare egg				
Avtaleår			Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	Endring	Årlig % endring
2015	2. halvår	PGE	18,26	-0,14	18,4	-0,4	
2016	1. halvår	PGE	18,26	-0,14	18,4	0	
2016	2. halvår	PGE	18,44	-0,16	18,6	0,2	1,1 %
2017	1. halvår	PGE	18,64	-0,16	18,8	0,2	
2017	2. halvår	PGE	19,05	-0,15	19,2	0,4	3,2 %
2018	1. halvår	PGE	19,25	-0,1	19,35	0,15	
2018	2. halvår	PGE	19,22	-0,03	19,25	-0,1	0,3 %
2019	1. halvår	PGE	19,14	-0,01	19,15	-0,1	
2019	2. halvår	PGE	19,26	-0,14	19,4	0,25	0,8 %
2020	1. halvår	PGE	19,41	-0,09	19,5	0,1	
2020	2. halvår	PGE	20,2	-0,1	20,3	0,8	4,6 %
2021	1. halvår	PGE	20,24	-0,06	20,3	0	
2021	2. halvår	PGE	20,68	-0,02	20,7	0,4	2,0 %
2022	1. halvår	PGE			22,2	1,5	
2022	2. halvår	PGE			23	0,8	11,1 %

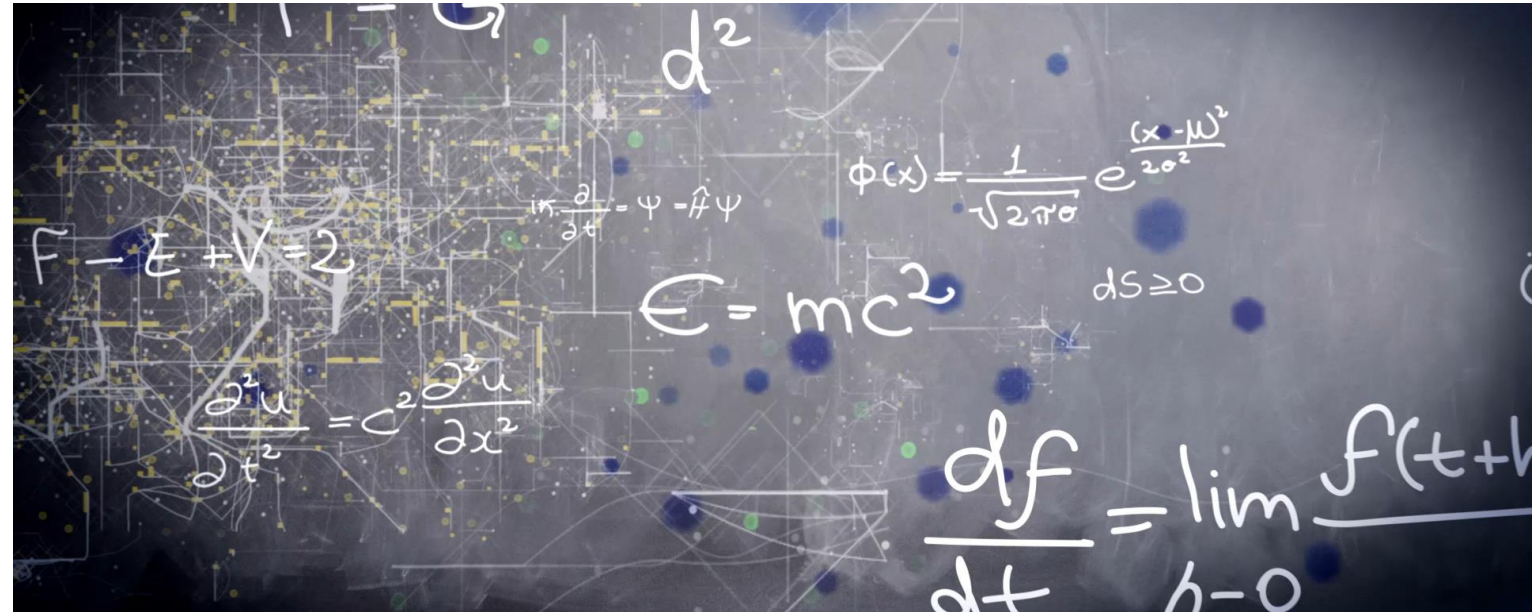
			Representantvare gris				
Avtaleår			Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	Endring	Årlig % endring
2015	2. halvår	Målpris	32,31	-0,03	32,34	0,7	
2016	1. halvår	Målpris	32,13	-0,21	32,34	0	
2016	2. halvår	Målpris	32,25	-0,18	32,43	0	0,3 %
2017	1. halvår	Målpris	31,95	-0,48	32,43	0	
2017	2. halvår	Målpris	31,91	-0,52	32,43	0	0,0 %
2018	1. halvår	Målpris	31,6	-0,83	32,43	0	
2018	2. halvår	Målpris	31,37	-1,06	32,43	0	0,0 %
2019	1. halvår	Målpris	31,28	-1,15	32,43	0	
2019	2. halvår	Målpris	32,53	0,1	32,43	0	0,0 %
2020	1. halvår	Målpris	32,39	-0,04	32,43	0	
2020	2. halvår	Målpris	33,88	-0,01	33,89	1,46	4,5 %
2021	1. halvår	Målpris	33,88	-0,01	33,89	0	
2021	2. halvår	PGE	35,53	0,03	35,5	1,61	4,8 %
2022	1. halvår	PGE			38,5	3	
2022	2. halvår	PGE			41,5	3	16,9 %

			Representantvare lam				
Avtaleår			Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	Endring	Årlig % endring
2015	2. halvår	PGE	70,46	-0,04	70,5	0	
2016	1. halvår	PGE	69,43	-0,17	69,6	-0,9	
2016	2. halvår	PGE	67,09	-0,51	67,6	-2	-4,1 %
2017	1. halvår	PGE	64,6	0	64,6	-3	
2017	2. halvår	PGE	63,66	-0,94	64,6	0	-4,4 %
2018	1. halvår	PGE	63,78	-0,82	64,6	0	
2018	2. halvår	PGE	64,36	-0,24	64,6	0	0,0 %
2019	1. halvår	PGE	63,77	-0,83	64,6	0	
2019	2. halvår	PGE	66,08	-0,02	66,1	1,5	2,3 %
2020	1. halvår	PGE	65,39	-0,71	66,1	0	
2020	2. halvår	PGE	65,84	-0,56	66,4	0,3	0,5 %
2021	1. halvår	PGE	66,71	-0,19	66,9	0,5	
2021	2. halvår	PGE	68,94	-0,46	69,4	2,5	4,5 %
2022	1. halvår	PGE			73,5	4,1	
2022	2. halvår	PGE			78,5	5	13,1 %

			Representantvare ung okse				
Avtaleår			Oppnådd pris	Avvik	Målpris/PGE	Endring	Årlig % endring
2015	2. halvår	PGE	57,43	-0,07	57,5	0,5	
2016	1. halvår	PGE	58,52	-0,18	58,7	1,2	
2016	2. halvår	PGE	59,09	-0,11	59,2	0,5	3,0 %
2017	1. halvår	PGE	59,69	-0,31	60	0,8	
2017	2. halvår	PGE	59,92	-0,08	60	0	1,4 %
2018	1. halvår	PGE	60,09	-0,41	60,5	0,5	
2018	2. halvår	PGE	59,88	-0,42	60,3	-0,2	0,5 %
2019	1. halvår	PGE	59,87	-0,63	60,5	0,2	
2019	2. halvår	PGE	60,49	-0,01	60,5	0	0,3 %
2020	1. halvår	PGE	61,19	-0,01	61,2	0,7	
2020	2. halvår	PGE	62,52	-0,28	62,8	1,6	3,8 %
2021	1. halvår	PGE	64,3	0	64,3	1,5	
2021	2. halvår	PGE	66,25	-0,05	66,3	2	5,6 %
2022	1. halvår	PGE			70,8	4,5	
2022	2. halvår	PGE			74,8	4	12,8 %

PGE (engrosprisen) – ikke bare et enkelt regnestykke

- Markedsbalanse på kort og mellomlang sikt (2-3 år)
- Priselastitet og krysspriselastitet – hva tåler markedet i teorien
- Prisforskjeller mellom halvår og prisløyper
- Tollvern og importkonkurransen
- Grensehandel
- Mattrender og salg – selger vi hele dyret og alle kvalitetene av egg?
- Kostnader hos bonde og industri
- Hva sier jordbruksavtalen?
- Forbrukerprisen settes av dagligvarekjedene

Bra balanse og godt utgangspunkt i 2023 – men underliggende utfordring på egg

	Norske tilførsler		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse 2023	Reg.lager 1.1.23 *
	tonn	23/22		tonn	23/22		
Storfe/kalv	87 800	96	9 000 ¹⁾	98 500	95	-1 700	4 877
Lam	18 700	102	806 ²⁾	18 800	99	700	0
Sau	4 800	97		4 800	95	0	0
Gris	130 400	98	1 650 ³⁾	133 000	96	-1 000	231
Egg	65 900	101	500 ⁴⁾	66 000	101	400	-

*) Reguleringslager ved inngangen til året inngår ikke i markedsbalansen for 2023

1) For storfe SACU-import på 4 756 tonn storfekjøtt m/ben. WTO-kvotepå 1 084 tonn, EU-kvotepå 2 500 tonn og GSP-kvotepå 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben).

2) Importen inkluderer WTO-kvotepå 206 tonn og 600 tonn fra Island.

3) Spekk på 600 tonn, EU-kvotepå 900 tonn og kvotefra Storbritannia på 150 tonn.

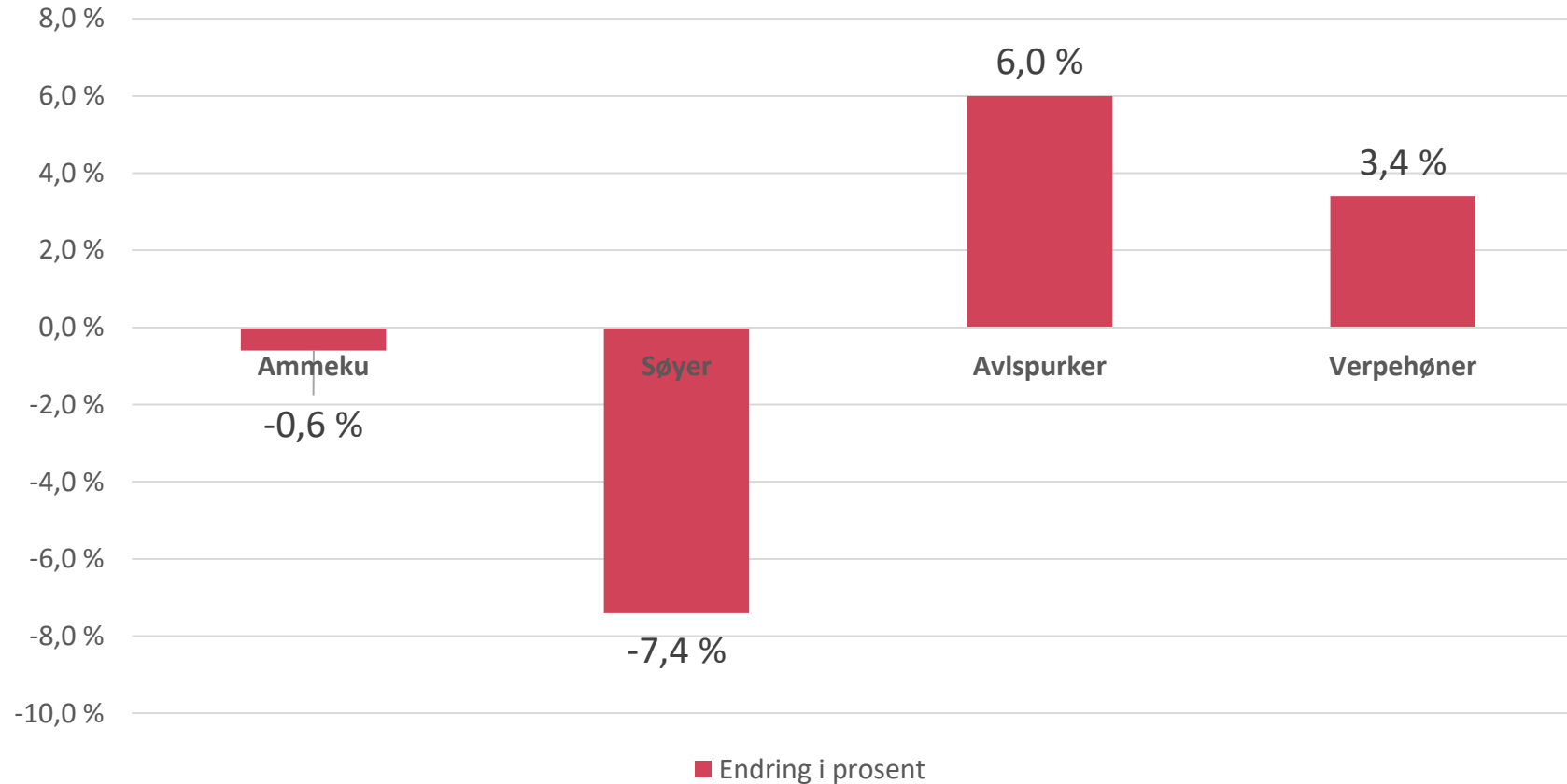
4) Forutsetter i prognosen import på 500 tonn egg.

Forutsetninger om priser i prognosen:

Gjennomsnittlig engrospris på storfe kr 78,30, gris kr 45,00, lam kr 82,00 og egg kr 24,00.

○ Skyldes utkjøp av 13 innsett. Det er en betydelig underliggende overskuddssituasjon på egg

Forventning om endring i antall dyr om 5 år

Basert på 14500 svar fra bønder på spørreundersøkelse utført på oppdrag fra Totalmarked, 2022

Storfe: Har regulert ned produksjonen tidligere, og reduserte slaktevekter virker raskt

- Teoretisk mulig å kjøpe ut kyr for en periode, men en må benytte svært høye satser over omsetningsavgiften for å gjøre det lønnsomt for bonden. Tilskuddene slår litt i hjel tiltakene.
- Utfordrende mtp at 70% av kjøttet kommer som et resultat av utviklingen i melkeproduksjonen.
- Reduserte slaktevekter virker og har vært benyttet tidligere
- Har slaktet kalv tidligere når melkeproduksjonen ble redusert i 1999-2000.

Gris: Vi har flere verktøy, og noen nye

- Beste løsning er å sørge for at smågrisen ikke blir født!

Vi vil benytte to nye virkemiddel ved behov:

- 1. Kompensasjon for midlertidig reduksjon av smågrisproduksjonen**
- 2. Kompensasjon for forlengelse av sanering**

Disse ordningene må være frivillige og initiert av markedsregulator når situasjonen tilsier det. Ingris må videreutvikles for å kunne administrere tiltakene

Andre virkemiddel vi bruker i dag:

- Slakting på lette vekter
- Slakting av smågris
- Utkjøpsordning smågrisprodusent (bør brukes sjeldent)

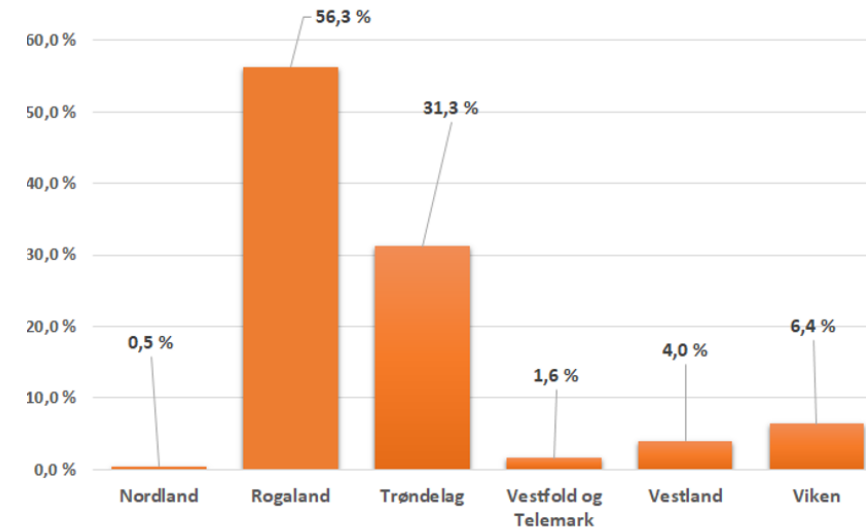
Bortfall av engangspurker

- Rogaland blir klart mest berørt
- Viktig å ta hensyn til både effektivitetsvekst og mulig endringer i salget
- Mange eksisterende smågrisprodusenter har mye å hente på produksjonsøkning innenfor dagens konsesjonsgrense
- Vi legger trykk på behovet for investeringsstøtte for utvidelse hos eksisterende produsenter

Slaktegrisvekter på om lag 84 kg. Tall i tonn					
	Anslag effekt av endring i konsesjon fra 2025	Norske tilførsler dagens mordyr tall - 1,5 % årlig effektivitetsøkning. Fradrag for engangspurker	Innenlandsk salg - årlig nedgang på 1 % per innb. *)	Nødvendig endring antall smågris	
			Balanse		
2023		130 000	131 600	-1 600	1,3 %
2025	-7 000	126 600	130 200	-3 600	2,9 %
2026	-11 500	123 800	129 500	-5 700	4,5 %

* Tilgjengelig salg for norsk produksjon. Fratrasket EU-kvote på 900 tonn og 150 fra UK. Samt 600 tonn spekk.

Fordeling av engangspurker på fylker

Sau: Krevende å finne gode måter å regulere produksjonen

- Produsentene har frivillig holdt igjen på produksjonen og lyttet til råd fra markedsregulator. Og nå er også produsentrådet på plass!
- Nortura, NSG og Bondelaget har jobbet siden 2019 med å finne effektive virkemiddel for å regulere produksjonen
- Det er en gjentakende utforing med å finne effektive produksjonsregulerende virkemiddel (som f.eks på gris). En må benytte svært høye satser over omsetningsavgiften for å gjøre det lønnsomt for bonden å delta på tiltak. Tilskuddene slår litt i hjel tiltakene....
- Kvoter
- Produsentråd Sau-NB

Overproduksjon av egg er ikke bærekraftig

- Unødvendig førtidsslakting utnytter ikke hønenes produksjonspotensial og medfører oppfôring av unødige mange høns
- Når egg hopper seg opp på lager og går ut på dato er svinefôr til slutt eneste utvei
- Ca. 50 % av fôrråvarene importeres, unødvendig oppfôring gir unødige import
- Økonomien til eggprodusenten blir svært dårlig ved vedvarende overproduksjon

Hva kjennetegner eggsektoren?

- «Alle» produsenter har produksjon på konsesjonsgrense
- Relativt rimelig etablering og mindre kompleks produksjon sammenliknet med andre produksjoner
- Produksjon med relativt lang ledetid
- I praksis ingen effektivitetsøkning eller mulighet til å justere ytelse underveis i produksjonen
- Befolkningsveksten er den viktigste driveren for økt salg
- Svært lav priselastisitet – noe som gjør det krevende å øke salget betydelig med lav pris. Det er først og fremst økonomien til bonden som påvirkes negativt
- **Overproduksjon skyldes så å si alltid at antall eggprodusenter blir for høyt. Det er dette som må løses**

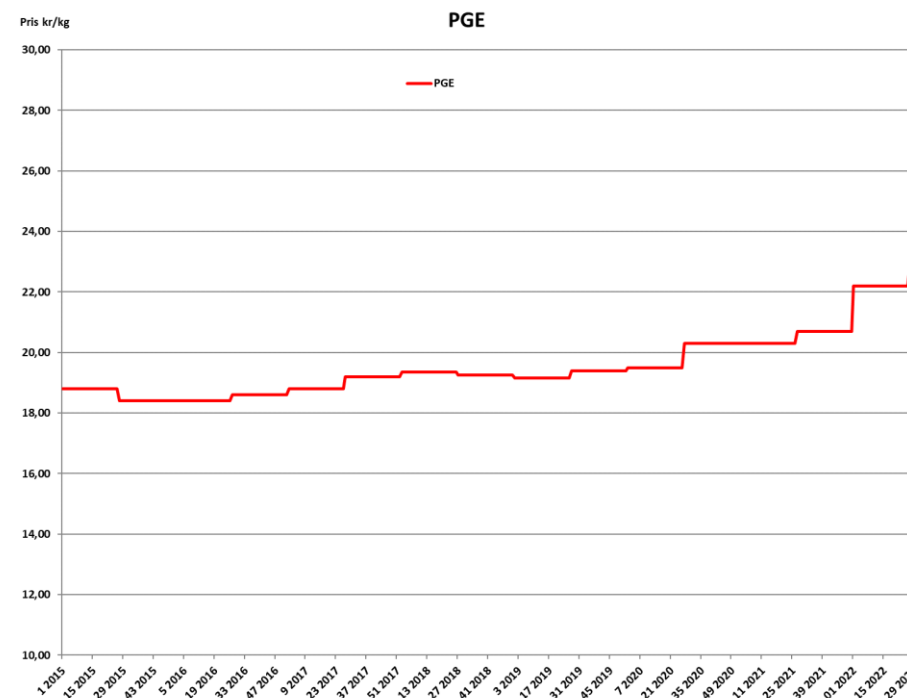
Eggmarkedet – mye mer enn bare konsumegg i butikk

- Totalt engrossalg: 65 000 tonn
- Ca. 8000 tonn selges direkte
- Konsumegg utgjør ca. 80% av alle egg som produseres (ca. 80% i dagligvare)
- Ca. 8000 tonn egg går til eggproduktfabrikk
- Egg inngår i nesten alle bearbeidede matvarer som selges

Hva skjer dersom vi ikke får på plass en effektiv produksjonsregulering?

- Nortura må redusere eggprisen betydelig, og over lang tid, for å skape balanse i markedet (produsenter må gi seg, men fare for at for mange gir seg samtidig)
- Fortsette å holde prisen så lav at ingen finner det lønnsomt å bygge
- Det vil gi en kraftig reduksjon i lønnsomheten for eggprodusentene som vil vedvare over lang tid og risikoen er stor for perioder med underdekning
- Alternativt må vi stadig regulere bort store overskudd med førtidsslakting og tidvis fôrproduksjon
- Balansering av eggmarkedet over tid med pris og kortsiktige midlertidige virkemiddel er svært krevende
- Bortfall av RÅK-eksport gjør at vi nå må ha flere virkemiddel

- PGE 2015: 18,80
- PGE 2019: 19,40
- PGE 2023: 24,00

Kontraktproduksjon av egg – fra bondeeid produksjon til kjedeeid vertikal integrasjon

	Markedsandel Nortura
Agder	100%
Innlandet	60%
Møre og Romsdal	85%
Nordland	100%
Rogaland	76%
Troms og Finnmark	100%
Trøndelag	61%
Vestfold og Telemark	86%
Vestland	100%
Viken	66%
Agder, Vestland, Møre og Romsdal og Nord-N	96,3%

- Markedsregulering sikrer eggproduksjon over hele landet
- Kjedeeid vertikal integrasjon uten mottakspått vil innebære
 - Sentralisering
 - Redusert forhandlingsmakt for bonden
 - Prispress – overskudd og prisfall gir forventning om vedvarende lave priser
 - Det er store salgssvingninger igjennom året – perioder med lavt salg vil presse pris på hele volumet i perioden
 - Konesjonsgrensen under press – lavere politisk risiko ved heving av grense
- **Trolig vil norsk eggproduksjon reduseres med 15% og vi vil ikke lengre være selvforsynte med egg**

= Færre eggprodusenter → produsentene lengst fra pakkeriene og logistikkentralene legges ned først

Nortura har jobbet med ulike modeller for produksjonsregulering

- Kvoteordning
- Regulere produksjonen med konsesjonsgrensa
- Canadisk modell
- Produsentråd
- Kontraktproduksjon
- Produksjonsrettighet
- To-delt omsetningsavgift med produsentbevis

Produsentråd – vil ikke fungere i eggsektoren

Ikke praktisk gjennomførbart for produsent

- Eggproduksjonen er basert på alt inn/alt ut
- Forskjell i lystid og fôr avhengig av alder
- Endring i rangorden gir mye hakking og dårlig dyrevelferd og produksjon
- Forskjell i eggkvalitet og mengde i ulike faser av innsettett

Ikke praktisk gjennomførbart for markedsregulator

- Eggproduksjonen har ledetid på nesten to år – det er derfor svært krevende å regulere markedet med antall høns i huset
- **Noen produsenter bærer markedsbalansen alene og uten kompensasjon.** Da vil oppslutningen og effekten av dugnad fort falle bort
- Det er nyetableringer som er problemet
- Dette fungerer bedre på smågris fordi det er et færre antall purker som alltid står i fjøset
- Svineprodusentene gjennomførte en dugnad kun fordi de visste det kom en løsning med utkjøp på et senere tidspunkt

Differensiert omsetningsavgift med venteliste

- Fortsatt mottaksplikt for alle produsenter
- Lite økonomisk gunstig å starte uten å komme innunder ordinær avgift
- Vil fortsatt være nye produsenter inn i næringa, men antallet vil være tilpasset behovet i totalmarkedet
- Ingen omsettbare rettigheter
- Behov for endring av omsetningsloven
- Endring må komme i jordbruksavtalen for å forhindre mange nyetableringer før lovendringen er vedtatt
- Venteliste er avgjørende for å kunne ha en kontrollert nyetablering
- Vil ikke være konkurransevridende i bransjen. Øker konkurransen mot primærprodusenten

Tiltak krever lovendring i omsetningsloven

- Grunnleggende prinsipp at plikten til å betale omsetningsavgift skal motsvares av en fordel for produsentfelleskapet («felles nytte»)
 - Sentralt er avsetningsgaranti (mottaksplikt) og (en viss grad av) likebehandling
 - Innebærer at innsnevring av mottaksplikt krever forankring i lov (lovendring)
- Differensiert omsetningsavgift krever også lovhjemmel, tilsv. omsetningsloven § 5 a (overproduksjonsavgift)
 - Gjelder også der ordinær omsetningsavgift er knyttet til produksjonsrettighet

Oppsummering

- Uten virkemidler for å få en kontrollert nyetablering innenfor eggsektoren vil eggprisen reduseres og økonomien vil svekkes betydelig for eggprodusentene i mange år
- Bruk av konsesjonsgrenser eller produksjonsråd for å regulere vil ikke løse det underliggende problemet i tillegg til at det i praksis er nesten umulig
- Nortura mener det er en aktuell løsning for å unngå betydelig overproduksjon og svak økonomi:
 - Innføre To-delt omsetningsavgift med venteliste for nye produsenter

Takk for muligheten 😊